

Børnerådets forslag til styrkelse af anbragte børn og unges klageadgang

1. Baggrund

At kunne klage når ens rettigheder bliver krænket er en menneskeret – også når menneskene er børn. Mangel på handlemuligheder, når man føler sig uretfærdig eller forkert behandlet skaber grobund for følelse af magtesløshed. Børn og unge som anbringes uden for eget hjem er i en situation, hvor mange fremmede voksne handler omkring dem og ofte ikke med dem. Børnerådet har startet en større gennemgang af børns og unges klagemuligheder med at sætte fokus på situationen for de anbragte børn og unge.

Det er Børnerådets grundlæggende holdning, at børn og unge skal have muligheden for at handle når de oplever uretfærdigheder eller forkert behandling. Det skal de ud fra et demokratisk og retssikkerhedssynspunkt, men også for at mindske oplevelsen af magtesløshed. Tilstedeværelsen af effektive og børnevenlige klageprocedurer for børn i alle aspekter af deres liv, er endvidere en nødvendig forudsætning for, at artikel 12 i FN's Børnekonvention, der statuerer barnets ret til medbestemmelse og til at blive hørt, kan siges at være fuldt implementeret. Børn i Danmark har ikke adgang til relevante klageinstanser og –procedurer inden for en række aspekter af deres liv. En holdning Børnerådet deler med FN's Børnekomité, som i sine kommentarer¹ til Danmarks 2. rapport til FN om indarbejdelse af Børnekonventionen i dansk lov og praksis satte fokus på børns manglende tilgængelighed til uafhængige klageinstanser og anbefalede en styrkelse heraf.

Børnerådet har i det forgangne år haft fokus på klageadgangen *for børn og unge anbragt uden for eget hjem*. Alle børn, men ikke mindst disse børn, hvor deres egne voksne ikke er i position til at støtte dem, har krav på at samfundet behandler deres klager på en forsvarlig måde. I en arbejdsgruppe har disse børns formelle og uformelle ret til at klage, myndighedernes informationer til børn om deres klageret og klagesystemets tilgængelighed for børn været gennemdrøftet. Arbejdet har mundet ud i en række forslag til styrkelse af de anbragte børns klageret og mulighed for at anvende denne klageret.

Det er vigtigt i denne forbindelse at pointere, at Børnerådet ikke særskilt har drøftet situationen for børn og unge med handicap, som bor på døgninstitution el. lign. Børn og unge med handicap som har døgnophold uden for hjemmet er underlagt de samme rettigheder eller mangel på samme, som andre anbragte børn og unge. Børnerådet har imidlertid ikke i sine forslag forholdt sig til, om børn og unge med handicap har brug for yderligere tilbud for at kunne udøve en evt. klageret.

¹ Konkluderende bemærkninger fra Komiteen for Barnets Rettigheder (juni 2001).

At have rettigheder nytter ikke meget, hvis muligheden for at udøve dem halter. Det er også et forhold Børnerådet har beskæftiget sig med og rådet foreslår en række tiltag i form af udpegning af barnets voksne tillidsperson, information til anbragte børn og tilbud om deltagelse i støttegrupper af børn i plejefamilie.

2. Anbragte børn og unges formelle og uformelle klageadgang

Børn og unges formelle klageadgang i forbindelse med *afgørelser* truffet af kommunen eller børn og unge-udvalget er efter lovgivningen helt afhængig af om barnet/den unge er fyldt 15 år eller ej. Når barnet er fyldt 15 år, har det selvstændig partsstatus.

Gælder en klage *forhold under anbringelsen* er børn og unges klageret uformel og diffus. I vores gennemgang vil vi skelne mellem regulært *magtmisbrug* (herunder ydmygende, nedværdigende og hånende behandling), *bistandsudøvelsen* og *de voksnes opførsel*, der relaterer sig til pædagogikken på anbringelsesstedet, omsorgen for barnet og barnets psykiske velbefindende eller udvikling under anbringelsen.

Beklagelser er også relevant at forholde sig til i denne sammenhæng. Det anbragte barn eller ung kan have behov for at blive lyttet til og hjulpet på vej til at finde den bedste løsning på et problem.

A. Afgørelser om anbringelse

Børn og unges formelle klageadgang i forbindelse med afgørelser om anbringelse uden for eget hjem eller hjemtagelse truffet af kommunen eller børn og ungeudvalget er i den aktuelle lovgivning helt afhængig af om barnet/den unge er fyldt 15 år, som er den aldersgrænse, hvor den unge har selvstændig partsstatus. Heraf følger bl.a. ret til advokatbistand, aktindsigt, klageadgang m.m..

De 15-17årige unge.

Hvis en kommune ikke vil gennemføre en frivillig anbringelse² og den 15-17årige ikke er enig, kan den unge indbringe afgørelsen for det sociale nævn.

Den 15-17årige unge er klageberettiget overfor børn og unge-udvalget, hvis de ikke samtykker i en afgørelse om anbringelse udenfor hjemmet, uanset om forældrene samtykker eller ej. Den unge kan endvidere selv rejse en sag om anbringelse uden for hjemmet for børn og unge-udvalget, samt prøve kommunens beslutning om hjemtagelse. En 15-årig ung har krav på advokatbistand til at udøve sin partsstatus i afgørelsesprocessen. Ved uenighed med afgørelser i børn og unge-udvalget kan den unge bringe sagen videre til Den Sociale Ankestyrelse og i sidste instans for landsretten.³

Når det gælder kommunens iværksættelse af anbringelsen, f.eks. valg af anbringelsessted, kan den unge, som er fyldt 15 år, indbringe en klage for det sociale nævn.⁴

For børn under 15 år er situationen væsentlig anderledes.

² Jf. Serviceloven §40 stk. 2, nr.11.

³ Jf. Serviceloven §§62, 124 stk.1, 125 stk. 3.

⁴ Jf. Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område §60 stk.1.

12-14årige børn

12-14årige børn har ingen selvstændig partsstatus i forbindelse med afgørelser om anbringelse uden for hjemmet og dermed ingen selvstændige muligheder for at klage over en afgørelse. Er et barn fyldt 12 år, skal der inden der træffes afgørelse om anbringelse eller ophør af anbringelse finde en samtale sted med barnet herom.⁵ Et 12-14årig barn har i forbindelse med børn og unge-udvalgets behandling af dets tvangsanbringelsessag ret til at udtale sig foran børn og unge-udvalget, for så vidt det ikke skønnes at være til skade for barnet.⁶

Børn i denne aldersgruppe har ingen formelle muligheder for at klage over kommunens effektivering af afgørelse om frivillig eller tvangsanbringelse.

Konkret betyder det f.eks., at et 13-årigt barn ingen formelle muligheder har for at rejse klage over, at kommunen ikke griber til anbringelse eller over kommunens konkrete valg af anbringelsessted. Det er Børnerådets opfattelse at aldersgrænsen for tildeling af selvstændig partsstatus på linie med de 15-17årige bør rykke til 12 år. Et behov som i særdeleshed bliver påtrængende med socialministerens udmelding om at gøre det nemmere at anbringe voldelige unge helt ned til 12 år på sikrede afdelinger. Planen er at fjerne de eksisterende dispensationsregler, som i dag kræver, at kommunerne ansøger amtet om tilladelse til anbringelse af den under 15-årige på en sikret afdeling..

Børn under 12 år.

Er et barn under 12 år, har barnet ret til at blive hørt af den kommunale forvaltning i forbindelse med en afgørelse om anbringelse eller ophør af anbringelse. Samtalen med barnet kan kun undlades, hvis barnets modenhed eller sagens karakter *i afgørende grad*, taler imod at samtalen gennemføres.⁷

Barnet kan⁸ gives tilbud om at udtale sig for børn og unge-udvalget, men dette tilbud kan undlades, når barnet er under 12 år. Det er Børnerådet klare opfattelse, at det er mere undtagelsen end reglen, at børn under 12 år tilbydes foretræde og formuleringen af § 62, stk.2 understøtter da også en sådan praksis. Beklageligvis gav lov nr. 397 af 28. maj 2003 om ændring af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og lov om social service⁹ ikke børn under 12 år ret til foretræde for børn og unge-udvalget, men alene ret til en samtale med sagsbehandleren. Lovændringen havde endda til formål at styrke børns inddragelse i behandlingen af deres egen sag.

Det er Børnerådets opfattelse, at alene forholdene barnets modenhed eller at samtalen af særlige grunde skønnes skadeligt for barnet, bør være begrænsende i forhold til at barnet tilbydes foretræde for børn og unge-udvalget.

Forslag:

- *Principielt skal alle børn have en lovbaseret ret til at kunne få behandlet en klage over kommunens afgørelser i såvel frivillige som tvangsbaserede afgørelse i forbindelse med anbringelse uden for eget hjem.*

⁵ Jf. Serviceloven §58.

⁶ Jf. Serviceloven §62 stk.2.

⁷ Jf. Serviceloven § 58

⁸ Jf. Serviceloven § 62 stk.2

⁹ Jf. ændring af Servicelovens §58

- *Alle børn skal tilbydes foretræde for børn og unge-udvalget, når tvangsanbringelse overvejes . Alene barnets modenhed eller at det skønnes til skade for barnet skal kunne danne grundlag for en begrænsning af denne ret. Det kan være voldsomt for det yngre barn at møde hele børn og unge-udvalget, derfor bør der skabes mulighed for at barnet kan give udtryk for sine synspunkter overfor 2 medlemmer og at dette sker i et børnevenlig miljø. Det ene medlem bør være udvalgets børnesagkyndige medlem og den anden kan være udvalgets formand eller byretsdommeren.*
- *Børn ned til 12 år bør have partsstatus med hvad deraf følger af ret til gratis advokat, aktindsigt, klageret, mv. til h.h.v. det sociale nævn over kommunens afgørelser ved frivillig anbringelse og Den Sociale Ankestyrelse ved tvangsanbringelser eller hjemtagelse mod egen vilje.*

B. Forhold under anbringelsen

Afgørelser om afbrydelse af kontakt til forældre under anbringelse og brud på meddelelshemmelighed.

Kommunen skal sørge for at forbindelsen mellem barn og forældre holdes ved lige. Den anbragte 15årige unge kan klage til de social nævn over kommunens beslutninger vedrørende samvær med forældrene.

Det er børn og unge-udvalget som træffer beslutninger om helt at afbryde kontakten mellem det anbragte barn eller den unge og forældrene¹⁰ eller når samværet fastsættes til sjældnere end 1 gang om måneden. Ligeledes træffer børn og unge-udvalget beslutning om indgreb i meddelelshemmeligheden¹¹. Det er imidlertid sådan i dag, at de 15-17årige ikke har krav på gratis advokatbistand i forbindelse med disse forhold. Her er tale om alvorlige indgreb i menneskers selvbestemmelsesret og Børnerådet finder, at det forringer betydningen af den unges ret til f.eks. aktindsigt, til at udtale sig og til at anke en afgørelse, at den unge ikke får mulighed for, at få hjælp fra en advokat.

Forslag:

- *Med børn og unges partsstatus i anbringelsessager bør følge retten til gratis advokatbistand ved afbrydelse af kontakt mellem den anbragte og ved indgreb i meddelelshemmeligheden.*

Magtanvendelse

Det er kun i begrænset omfang tilladt for medarbejdere på *døgninstitution eller på opholdssteder for flere end 4 personer* at anvende magt over for de anbragte børn.¹²

Fysisk afstraffelse, såvel som ydmygende, nedværdigende eller hånende behandling, er ikke tilladt. Hvis den anbringende kommune (dvs. sagsbehandleren, borgmesteren eller kommunalbestyrelsen)

¹⁰ Jf. Serviceloven § 57 stk. 3.

¹¹ Jf. Serviceloven § 108 stk. 2.

¹² Jf. Socialministeriets "Bekendtgørelse om magtanvendelse mv. i døgninstitutioner for børn og unge og opholdssteder for børn og unge for flere end 4 personer".

får oplysning om at magtanvendelse ud over Bekendtgørelsens rammer har fundet sted, enten fordi det anbragte barn klager til kommunen eller oplysningen på anden måde tilfalder kommunen, skal kommunen tage stilling til, om der skal ske en anmeldelse til politiet. Politiet tager stilling til, om der kan anlægges en straffesag efter Straffelovens bestemmelser. Kommunen må samtidig overveje, om barnet eller den unge eventuelt skal flyttes til et andet anbringelsessted.¹³

Magtanvendelse over for børn anbragt i *opholdssted med indtil 4 personer* eller for børn anbragt i *plejefamilie* er ikke tilladt. Sker der magtanvendelse her, falder det ind under straffelovens bestemmelser og der kan indgives politianmeldelse med en straffesag til følge.¹⁴

Det er således slået fast at ydmygende, nedværdigende eller hånende behandling ikke må finde sted i institutioner eller hos plejefamilier og magtanvendelse kun på institutioner og større opholdsteder efter nærmere fastsatte regler. Ingen steder er det imidlertid præciseret, at barnet har ret til at klage, hvis disse forhold alligevel sker – og heller ikke, hvor barnet eller den unge skal rette sin eventuelle klage. Det anbragte barn har en uformel adgang til at klage til kommunen eller amtskommunen, eller til selv at anmelde forholdet til politiet, men ikke nogen eksplicit ret til at klage. At have en handlemulighed og at have kendskab til den, kan afhjælpe følelsen af magtesløshed.

Forslag

- *Anbragte børn bør have en formel ret til at klage over eventuelt magtmisbrug, og anbragte børn må have information om til hvem de kan rette deres klage.*

Bistandsudøvelsen

Bistandsudøvelse drejer sig om den faktiske gennemførelse af myndighedernes opgaver efter den sociale lovgivning, og de beslutninger der skal træffes i denne forbindelse. Det drejer sig f.eks. om praktiske spørgsmål i barnets eller den unges dagligdag (sengetider, tidspunkt for måltider mv.). I følge Den Sociale Ankestyrelses “Vejledning om klageregler på det sociale område”, kan man klage til kommunalbestyrelsen eller borgmesteren, eller til amtsrådet eller amtsborgmesteren i en amtskommune. Det er ikke nærmere defineret hvem *man* er, men det må antages at børn under 15 år også er klageberettiget.

De voksnes omsorgsudøvelse i form af omsorg, respekt og kærlighed falder ikke indenfor *bistandsudøvelse*, som det er defineret i klagevejledningen fra den Sociale Ankestyrelse. Tæt forbundet med håndteringen af mere praktiske forhold i barnets hverdag er de voksnes optræden overfor det anbragte barn. Herunder pædagogikken på anbringelsesstedet og omsorgen. Nogle konkrete eksempler kan være: at barnet ikke føler, at det bliver set og hørt som den barnet er, at barnet føler sig afvist, at det oplever at kommunikationsformen på anbringelsesstedet ikke er respektfuld overfor barnet, at barnet føler sig som andenrangs i forhold til plejefamiliens biologiske børn. Området grænser op til ydmygende, nedværdigende og hånende behandling, som er dækket af Vejledning om Magtanvendelse og til beklagelser, som kan omhandle mange forhold fra snærende regler til den ensomhed mange anbragte børn slås med. Spørgsmål af denne karakter kan være helt afgørende for et godt hverdagsliv og børn skal kunne rejse dem overfor voksne, som er uafhængige af anbringelsesstedet.

¹³ Jf. kommunens tilsynsforpligtelse Serviceloven §55.

¹⁴ Jf. Vejledning om særlig støtte til børn og unge pkt. 209.

Kommunen har den konkrete tilsynsforpligtelse vedrørende børn og unge der er anbragt uden for hjemmet. Heri ligger, at sagsbehandleren skal holde en personlig kontakt med barnet eller den unge og anbringelsesstedet. Barnets integritet skal beskyttes og sagsbehandleren skal sikre sig at barnet eller den unge får det bedre med anbringelsen. Dette gælder uanset hvilket anbringelsestype barnet eller den unge er anbragt i, d.v.s. også når barnet eller den unge er anbragt på en amtskommunal døgninstitution. Er barnet anbragt hos en plejefamilie, kan tilsynet føres på kommunens vegne af en plejehjemsforening, men det endelige ansvar påhviler stadig kommunen.

Amtskommunen har den generelle tilsynsforpligtelse overfor døgninstitutionernes og opholdsstedernes pædagogiske virksomhed, udviklingen af de metoder som arbejdet løbende nødvendiggør og den daglige drift¹⁵. Er der tale om et opholdssted under kommunen eller en plejefamilie godkendt efter Servicelovens §49, er det den kommunale forvaltning, der har den generelle tilsynsforpligtelse.

Af kommunens konkrete tilsynsforpligtelse følger således, at sagsbehandleren har pligt til at føre tilsyn med barnets velbefindende, uanset hvor det er anbragt og altså skal have personlig kontakt med barnet. Barnet eller den unge kan således henvende sig til - og klage til - sin sagsbehandler, der har pligt til at lytte og til at tage affære, hvis barnet eller den unge oplever f.eks. respektløs behandling fra personalets, plejefamiliens eller plejefamiliens børns side. Klageretten er ikke eksplicit men uformel. Det er imidlertid Børnerådets opfattelse, at børn ikke kender til denne klagemulighed. De har heller ikke et personlig kendskab til deres sagsbehandler, som for manges vedkommende ofte skiftes ud. En hæmsko for børn anbragt i plejefamilier er, at de generelt opfatter plejeforeningens kurator som plejefamiliens støtteperson og ikke som deres egen.

Af den generelle tilsynsforpligtelse hos kommunen/amtskommunen følger, at barnet også kan klage til den pågældende myndigheds ledelse. Dvs. hvis der klages over personalets optræden på en amtskommunal døgninstitution, kan der klages til institutionens forstander, til amtsborgmesteren eller amtsrådet. Hvis der klages over en kommunal forvaltning (sagsbehandleren, et kommunalt opholdssted eller en plejefamilie), skal klagen behandles af borgmesteren eller kommunalbestyrelsen.¹⁶

Det anbragte barn har således i princippet flere personer/institutioner at klage til, når det gælder forhold under en anbringelse. Her er tale om en uformel adgang og altså ikke en eksplicit ret til at klage. Det er Børnerådets opfattelse at anbragte børn og unge hverken er informeret om deres klageret eller hvor en evt. klage skal rettes hen. Og at området i det hele taget er meget uigennemskuelig - ikke mindst for de børn og unge det handler om.

Forslag:

- *Bistandsudøvelsen skal defineres således, at den også omfatter de voksnes behandling af børn og unge under anbringelsen.*
- *Anbragte børn og unge skal have en eksplicit formel ret til at klage over bistandsudøvelsen, såvel i form af forhold af praktisk karakter, som udøvelse af omsorg, respekt og kærlighed. Det(n) anbragte barns eller unges ret til at klage må skrives ind i kapitel 10 i*

¹⁵ Jf. Serviceloven §51, §49 og Retssikkerhedslovens §39

¹⁶ Se "Klagevejledning på det sociale område", kap. 3 pkt. 13. Udg. 2000

Retssikkerhedsloven og uddybes i Vejledning om Retssikkerhedsloven.

- *Børn og unge skal informeres, så de ikke er i tvivl om deres rettigheder og hvor de kan rette en klage hen.*

Beklagelser

Når formelle og uformelle klagebehov vedrørende afgørelser om anbringelse, bistandsudøvelse og de voksnes behandling af det anbragte barn eller den unge er skrælet fra, er det Børnerådets opfattelse, at der stadig er et område tilbage, hvor børn og unge kan have et berettiget behov for at fremkomme med klager - eller måske bedre nævnt beklagelser - til en voksen, som er uafhængig af anbringelsesstedet. Det kan f.eks. vedrøre plejeforældrenes biologiske børns opførelse, følelsen af forskelsbehandling på en døgninstitution eller forhold som barnet finder belastende, men som ikke skal gøres til genstand for en egentlig klage. Det er forhold, der helst skal kunne løses på stedet, men som barnet finder vanskeligt at bringe op på anbringelsesstedet på grund af afhængigheden af de ansatte voksne eller plejeforældrene.

Heldigvis er der mange plejeforældre og kontaktpædagoger på døgninstitutioner/opholdsteder som udfylder denne rolle fint, men det er meget vigtigt at dette behov også imødekommes, hvor forholdet mellem barn/ung og dets daglige omsorgsperson ikke er af en sådan karakter. Behov af denne karakter, men også andre behov finder Børnerådet vil kunne dækkes ved at alle børn og unge som anbringes tildeles en uafhængig personlig tillidsperson.

Forslag:

- *Alle anbragte børn og unge skal tildeles en uafhængig personlig tillidsperson (se beskrivelse af forslag nedenfor).*

3. Klagesystemets tilgængelighed

En styrkelse af det anbragte barn eller unges klageadgang bør styres af et grundlæggende princip om klarhed og tilgængelighed.

Tilgængeligheden er ikke til stede i dag. Ser man bort fra de rettigheder, som de 15-17årige har i afgørelsessager, er området kendetegnet ved uigennemskuelighed, mangel på information til de implicerede børn og unge om deres rettigheder og om hvor og til hvem de kan rette en klage eller beklagelse.

Mange personer og instanser er involveret og ingen kan forvente at børn og unge skal kunne gennemskue om en klage skal rettes til kommunen, amtskommunen, det sociale nævn eller andre. Dette betyder, at systemet må beslutte sig for ét sted, hvortil barnet kan bære sin klage hen. Umiddelbart vil det mest naturlige være barnets eller den unges sagsbehandler, som må være barnets indgang og være forpligtet til at forelægge klagen det rette sted. Der bør ikke være formkrav til klager fra anbragte børn og unge.

Den anbringende myndighed bør være forpligtet på at informere børn og unge om deres rettigheder, og om hvortil de kan rette deres klage. Det vil bl.a. betyde, at børn altid skal have skriftlig information om skift af sagsbehandler med oplysning om telefonnummer til vedkommende. Det

skal stå klart, at alle børn uden aldersgrænse har ret til at klage over afgørelser, magtmisbrug og andre forhold under anbringelsen.

Anbragte børn skal også kunne søge støtte i disse spørgsmål hos sin voksne tillidsperson, se forslag senere.

Forslag:

- *Alle børn og unge skal informeres om deres klagerettigheder i forbindelse med afgørelser om anbringelse udenfor eget hjem eller over magtmisbrug, bistandsudøvelse eller anbringelsesstedets voksnes behandling af dem. Informationen skal formidles i en for aldersgruppen hensigtsmæssig form. Fra centralt hold bør udarbejdes en let forståelig pjece om anbragte børns rettigheder, som bør suppleres med den enkelte kommunes konkrete information til barnet om sagsbehandler, kontakttelfonnummer o.lign.*
- *Barnets indgang til klagesystemet skal være enkelt, derfor kan barnets sagsbehandler være personen som formelt tager imod klagen, men som skal være forpligtet til at formidle den videre til rette myndighed. Det forpligter kommunen til øjeblikkelig at informere barnet ved skift af sagsbehandler, kontaktadresse, tlf. nr., m.m.*

4. Alle anbragte børn og unge skal have deres egen personlige tillidsperson.

Når man læser tidligere anbragte børns og unges egne beretninger formidlet gennem interviews, digte, noveller, forskning mv. og når man lytter til tidligere anbragte unges fortællinger eller professionelles formidling heraf, er de gennemsyret af barnets store ensomhed og mangel på gennemgående voksne, som barnet har tillid til. En uafhængig voksen, som barnet kan støtte sig til i personlige spørgsmål, hjælpe til med at afklare klage- og beklagelsesforhold og være barnets fortaler om nødvendigt.

En forskningsoversigt fra SFI¹⁷ viser bl.a.

- at anbragte børn har bekymringer og fantasier om, hvad den nye relation til plejefamilien vil indebære og at de ofte er alene med disse bekymringer,
- børns oplevelser af hændelser der ikke er blevet lyttet til og bearbejdet,
- en stor følelse af ensomhed,
- en stor følelse af magtesløshed, når børn ikke tages med på råd,
- at barnet ikke ved, hvor det kan klage over deres anbringelsessted og ville være betænkelig ved at udnytte klageretten, da det kan vendes mod dem.

Principielt burde barnets (familiens) sagsbehandler, plejeforeningens konsulent eller barnets kontaktpædagog udfylde denne funktion. Men i praksis tegner forskningen og samtaler med tidligere anbragte et billede af, at de færreste børn har et forhold til deres families sagsbehandler der kan rumme disse funktioner. Der er bl.a. stor udskiftning af sagsbehandlere og mange anbragte børn og unge har ingen personlig kontakt til deres sagsbehandler. Plejeforeningens konsulent

¹⁷ "Anbringelse af børn og unge udenfor hjemme. En forskningsoversigt". SFI 03:04.

opleves især som plejeforældrenes konsulent og kontaktpædagogen repræsenterer døgninstitutionens kultur og måde at handle på.

I dag giver Serviceloven, jf. § 40 stk. 2 nr. 7, kommunen mulighed for at udpege en fast kontaktperson for barnet eller den unge og for hele familien. Som ordningen er beskrevet i Socialministeriets Vejledning om støtte til børn med særlige behov¹⁸ er her tale om en forebyggende foranstaltning. Ordningen er især tænkt som en kontaktperson til "uregerlige" børn og unge som bor hjemme. I opgavebeskrivelsen henviser man til opgaver som normalt vil være forældrenes. Det fremgår ikke af vejledningen, at ordningen også er beregnet for børn som er anbragt ude for eget hjem og hvorledes den i så fald skulle fungere sideløbende med anbringelsesstedet.

Forslag:

- *Alle børn som anbringes uden for eget hjem skal tildeles en uafhængig voksen, som skal fungere som barnets tillidsperson og fortaler. Personen skal være uafhængig af kommunen, amtskommunen og evt. involveret plejehjemsforening.*

Tillidspersonens opgaver

Tillidspersonen skal fungere som den voksne barnet kan kontakte, når det har behov for at bearbejde eller drøfte oplevelser på anbringelsesstedet. Det kan bl.a. handle om usikkerheder i forhold til plejefamilie eller forhold og oplevelser på døgninstitutionen eller opholdsstedet, som barnet i kraft af magtforholdet eller mangel på tillid eller nær kontakt ikke føler det kan drøfte med plejeforældrene, kontaktpædagogen eller forstanderen. Tillidspersonen skal tage barnets perspektiv til forskel for forældrenes, plejeforældrenes, opholdsstedets eller døgninstitutionens. Personen skal både kunne lytte til barnet, bidrage til at give barnet en nuanceret forståelse, hjælpe til at adskille ret og uret, være barnets fortaler overfor offentlige myndigheder i påkrævede situationer og være barnet behjælpelig i egentlige klagesituationer.

Eksempler på problemstillinger hvor tillidspersonen kan støtte barnet:

- Bekymringer om hvad den nye relation til plejefamilien vil indebære,
- frustrationer med at kunne fungere i rummet mellem de biologiske forældre og plejeforældrene,
- frustrationer omkring plejeforældres biologiske børn,
- være fortaler for barnet i situationer, hvor barn og tillidspersonen oplever, at de besluttende myndigheder ikke lytter eller inddrager barnets oplevelser, ønsker og behov,
- hjælpe barnet til at sortere beklagelser og egentlige klager over den behandling som barnet udsættes for. Tage initiativer i forhold til såvel beklagelser som klager. Klager kan f.eks. vedrøre seksuelle tilnærmelser/overgreb, barnets økonomi, hjemgivelse, hvor barnet ikke ønsker hjemgivelse, ydmygende behandling. Beklagelser kan f.eks. være snærende regler eller spørgsmål af karakter som pindene ovenfor.

Hvem kan være tillidsperson?

Et grundlæggende krav er, at personen er uafhængig af de besluttende myndigheder og dem som bestemmer over barnet i dagligdagen. Udgangspunktet for tillidspersonens udfyldelse af sin rolle skal være vedkommendes egen vurdering af, hvad der skønnes bedst for barnet

¹⁸ Jf. pkt. 52.

Det kan være meget komplekse problemstillinger og sammenhænge, som tillidspersonen skal kunne fungere i. Derfor vil professionelle børnefaglige kvalifikationer og erfaringer være nødvendige. En række faggrupper kan være relevante: pædagoger, skolelærere, psykologer og sundhedsplejersker. Andre personer har gennem en længerevarende frivillig indsats som fodboldtræner, spejderfører o.lign. erhvervet sig erfaringer som kan kompensere for manglende professionel faglighed. Blandt disse personer vil der også være personer som kan imødekomme børnenes behov og disse kan derfor også inddrages. Uanset rekrutteringsbaggrunden er det afgørende, at personen evner at skabe et tillidsforhold til barnet.

Tillidspersonerne skal løbende tilbydes opkvalificering som rådgivere og fortalere for barnet.

Her er ikke tale om en ny ”tillidsperson-institution”, men personer i anden ansættelsesforhold der skal involveres. Sagsbehandleren skal være ansvarlig for udpegningen af tillidspersonen og får en central rolle i at være opsøgende i barnets nære omgivelser for at finde relevante personer. Barnet skal tages med på råd og inddrages i valg af tillidsperson.

Tillidspersonerne skal honoreres. Det skal ske på et niveau der både indikerer respekt for opgaven og den tid det kræver og kravet om personlig engagement. Tillidspersonens faktiske udgifter i forbindelse med udførelse af hvervet skal refunderes.

4. Tilbud om deltagelse i børne/unge-støttegruppe

Børnerådet er gennem arbejdet med dette oplæg blevet opmærksom på, at mange anbragte eller tidligere anbragte børn giver udtryk for stor ensomhed. Det er en kendt sag fra andre områder, f.eks. børn i sorg eller i skilsmisssituationer, at børn og unge kan have stor nytte af at mødes med andre børn og unge i lignende situation. Børns støtte til andre børn hverken kan eller skal erstatte voksnes ansvar og indsats for at styrke disse børns vilkår, men at opleve at man ikke er den eneste, som ikke kan bo hos sine forældre, at udveksle problemer og livsstrategier m.v. med andre i lignende situationer kan være et godt supplement for især børn i plejefamilier. Værestedet for anbragte børn og unge i Københavns kommune, ”De fire årstider”, er et eksempel på et sådan tilbud.

Forslag:

Alle børn og unge i plejefamilier skal have et tilbud om at deltage i en støttegruppe af børn og unge i lignende situationer.